

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ГЛУХІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА

ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ ЛЬВІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

НІЖИНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИКОЛИ ГОГОЛЯ

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ А.С. МАКАРЕНКА

УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЗАПОВІДНИК «ГЛУХІВ»
(МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ)

«Глухівські історико-філософські читання»

Випуск 3

Збірник наукових праць за матеріалами
III Всеукраїнської інтернет-конференції

16 квітня 2026 року

м. Глухів, 2026 р.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ГЛУХІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА
ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ ЛЬВІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
НІЖИНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИКОЛИ ГОГОЛЯ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ А.С. МАКАРЕНКА
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЗАПОВІДНИК «ГЛУХІВ» (МІНІСТЕРСТВО
КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ)

«Глухівські історико-філософські читання»

Випуск 3

Збірник наукових праць за матеріалами
III Всеукраїнської інтернет-конференції

16 квітня 2026 року

м. Глухів, 2026 р.

*Затверджено до друку вченою радою
Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка
(протокол №10 від 29 квітня 2026 р.)*

Редакційна колегія:

Чумаченко Олена Анатоліївна, кандидат історичних наук, доцент, завідувач кафедри історії, правознавства та методики навчання Глухівського національного педагогічного університету імені О. Довженка, голова редколегії.

Гриценко Андрій Петрович, доктор педагогічних наук, доцент, директор Навчально-наукового інституту філології та історії Глухівського національного педагогічного університету імені О. Довженка.

Ткаченко Наталія Миколаївна, доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи та міжнародних зв'язків Глухівського національного педагогічного університету імені О. Довженка.

Петренко Наталія Миколаївна, доктор філософії, старший викладач кафедри історії, правознавства та методики навчання Глухівського національного педагогічного університету імені О. Довженка.

Мінченко Марина Василівна, доктор філософії, старший викладач кафедри історії, правознавства та методики навчання Глухівського національного педагогічного університету імені О. Довженка.

Голуб Анжеліка Анатоліївна, асистентка кафедри історії, правознавства та методики навчання Глухівського національного педагогічного університету імені О. Довженка.

Мисник Світлана Олексіївна, старший викладач кафедри педагогіки, психології, соціальної роботи та менеджменту Глухівського національного педагогічного університету імені О. Довженка.

Г 55 Глухівські історико-філософські читання: збірник наукових праць / [редкол.: Чумаченко О.А., голова та ін.]. – Глухів: Глухівський національний педагогічний університет ім. О. Довженка, 2026. – Вип. 3. – 222 с. : іл.

Третій збірник містить статті та повідомлення учасників Всеукраїнської інтернет-конференції «Глухівські історико-філософські читання», присвяченої осмисленню ролі особистості в дослідженні історичного минулого, проблемам освіти та сучасного історико-філософського виховання, зокрема взаємозв'язку знань, цінностей і функцій гуманітарної освіти. У публікаціях розглядаються ключові гуманітарні парадигми науки крізь призму історії та філософії, акцентується увага на актуальних проблемах історії України. Окрему увагу приділено питанням філософії освіти, місцю та ролі філософа у закладі вищої освіти в умовах сучасних суспільних трансформацій.

Матеріали збірника наукових праць можуть скласти інтерес для дослідників історії та філософії, викладачів та науковців закладів вищої та фахової передвищої освіти, вчителів закладів загальної середньої освіти, методистів науково-методичних центрів професійного розвитку педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти та широкого кола зацікавлених осіб, а також стати джерелом для подальших досліджень

Відповідальність за достовірність матеріалів несуть автори статей. Думка авторів не завжди співпадає з думкою редакційної колегії. Редакційна колегія залишає за собою право технічного редагування матеріалів.

УДК 94:1:001(082)

© Глухівський НПУ ім. О. Довженка, 2026

© Автори статей, 2026

Присяник Сергій

ІСТОРИЧНА ПАМ'ЯТЬ І ІДЕНТИЧНІСТЬ: СУБ'ЄКТИВНИЙ ВИМІР У ПРАЦЯХ ДОМІНІКА ВЕННЕРА..... 71

Гриценко Віталій

МИКОЛА ПУСТОВИЙ – ВИКЛАДАЧ ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН У ГЛУХІВСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ..... 74

Ткаченко Марія

ПОЛІТИЧНЕ ЛІДЕРСТВО ШІГЕРУ ЙОШІДИ ЯК ЧИННИК ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ ЯПОНІЇ (1945–1954 рр.)..... 79

Федоров Владислав

ВАЛЕРІЙ БЕЛАШОВ – ФУНДАТОР ДОСЛІДЖЕННЯ ГЛУХІВСЬКОГО ПЕРІОДУ В ІСТОРІЇ ГЕТЬМАНЩИНИ 81

Чайка Сергій

НАПОЛЕОН БОНАПАРТ (1769–1821 рр.) ЯК ДЕРЖАВНИЙ ДІЯЧ І ВІЙСЬКОВИЙ РЕФОРМАТОР ЄВРОПИ 83

Кривенок Богдан

В. ЗАЙКА ЯК ДОСЛІДНИК ЛОКАЛЬНОЇ ІСТОРІЇ ГЛУХІВЩИНИ: НАПРЯМИ, ДЖЕРЕЛА, ВНЕСОК..... 85

Семешин Едуард

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ ІНСТИТУТ НАПЕРЕДОДНІ ТА ПІД ЧАС ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ 87

СЕКЦІЯ ІІ

«Філософія освіти та роль філософа у закладі вищої освіти»

Листопад Олексій, Листопад Наталя

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК ПРЕДМЕТ ФІЛОСОФСЬКОГО ОСМИСЛЕННЯ..... 109

Вдовиченко Георгій

ЦІННІСНИЙ ВИМІР ІСТОРИКО-ФІЛОСОФСЬКИХ ОСВІТИ І ВИХОВАННЯ В УКРАЇНІ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТ.: ФЕНОМЕН ДАРЧИХ НАПИСІВ 112

СЕКЦІЯ II
«Філософія освіти та роль філософа
у закладі вищої освіти»

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ
ЯК ПРЕДМЕТ ФІЛОСОФСЬКОГО ОСМИСЛЕННЯ

Листопад Олексій

*Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені Костянтина Ушинського»*

доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної педагогіки

Листопад Наталя

Комунальний заклад «Одеський педагогічний фаховий коледж»

кандидат педагогічних наук, викладач дошкільних дисциплін

У сучасному освітньому просторі проблема академічної доброчесності набуває особливої актуальності в умовах інтенсивної цифровізації, розширення онлайн-навчання та використання інформаційних технологій. Трансформація університетського середовища, поява нових інструментів створення й поширення знань, а також виклики воєнного часу, що супроводжуються соціальною нестабільністю та психологічною напругою, посилюють ризики формального ставлення до навчання й наукової діяльності. Зростання випадків плагіату, фабрикації результатів досліджень, недотримання норм цитування та інших порушень академічної етики свідчить не лише про прогалини в нормативному регулюванні, а й про глибшу ціннісну проблему. Йдеться про кризу довіри, відповідальності та поваги до істини як фундаментальної основи університетської традиції. Академічна доброчесність постає індикатором стану академічної культури та морального клімату освітнього середовища [5, с. 27].

Водночас зведення академічної доброчесності виключно до системи правил і санкцій звужує її сутність. Потреба філософського осмислення цього феномену зумовлена необхідністю розглядати його не лише як нормативну вимогу, закріплену в законодавчих документах, а як аксіологічну категорію, пов'язану з ідеалами істини, свободи, відповідальності та гідності особистості. Саме філософська рефлексія дозволяє розкрити внутрішні підстави доброчесної поведінки, визначити її світоглядні та культурні засади й окреслити роль університету як простору формування моральної зрілості майбутнього фахівця [1, с. 97].

Академічна доброчесність у філософському вимірі постає передусім як етична категорія, що ґрунтується на взаємозв'язку істини, свободи та відповідальності. Університетська традиція історично формувалася навколо ідеї пошуку істини як вищої цінності пізнання. Відтак будь-яке спотворення результатів дослідження, привласнення чужих ідей чи маніпуляція фактами руйнують саму основу академічного буття. Доброчесність у цьому контексті є

способом збереження автентичності наукового пошуку та гарантією довіри в академічній спільноті [4, с. 26].

Свобода академічної діяльності передбачає право дослідника на самостійність мислення й інтелектуальну ініціативу, однак ця свобода невіддільна від відповідальності за результати власної праці. Відповідальність набуває не лише юридичного, а передусім морального характеру: вона означає усвідомлення наслідків власних дій для наукової спільноти, суспільства та культури загалом. Академічна доброчесність виступає регулятивним принципом, що гармонізує свободу й відповідальність у межах освітнього простору [2, с. 1]

Звернення до класичної етичної традиції створює методологічні передумови для глибшого осмислення природи академічної доброчесності як морального феномену. У концепції чесноти, розробленій Аристотелем, доброчесність (*ἀρετή*) постає як набута й стійка якість характеру, що формується через систематичну практику морально вмотивованих дій і спрямована на досягнення найвищого блага (*εὐδαιμονία*). Чеснота не є вродженою властивістю чи формальним приписом, а результатом свідомого самовдосконалення, у процесі якого особистість виробляє здатність обирати «золоту середину» між крайнощами, керуючись розумом і моральною відповідальністю.

Академічна доброчесність може бути інтерпретована як різновид професійної чесноти, що формується у процесі освітньої та наукової діяльності. Вона передбачає не лише знання норм академічної етики, а й їх внутрішнє прийняття та послідовну реалізацію у практиці дослідження, викладання й навчання. Така доброчесність постає стійкою внутрішньою установкою діяти відповідно до принципів істини, справедливості та поваги до інтелектуальної праці інших. Важливо наголосити, що в аристотелівській традиції моральна якість набуває значущості саме як характеристика характеру, а не як наслідок зовнішнього примусу. Аналогічно академічна доброчесність не може зводитися до системи санкцій чи формального інституційного контролю. Її ефективність забезпечується лише тоді, коли вона інтегрується у внутрішню структуру особистості – як прояв моральної зрілості, здатності до саморегуляції та відповідального вибору.

Академічна доброчесність постає не лише сукупністю нормативних вимог чи інструментом інституційного регулювання, а внутрішнім моральним імперативом, що визначає культуру наукового мислення, стиль академічної комунікації та поведінкові стратегії суб'єкта пізнання. Її формування нерозривно пов'язане з розвитком етичної свідомості, рефлексивності та здатності до самокритичного аналізу власної діяльності. Саме через систематичну практику відповідального мислення й дії утверджується така модель академічної культури, в якій принципи істини, гідності та поваги залишаються незмінними незалежно від зовнішніх обставин чи ситуативних спокус [1, с. 97].

Академічна доброчесність у своїй глибинній сутності є ціннісною категорією, що визначає характер і якість академічної культури. Університет

виступає не лише інституцією передачі знань, а простором формування й утвердження базових цінностей – довіри, поваги, відповідальності, справедливості. Довіра є фундаментом наукової комунікації, оскільки передбачає впевненість у достовірності результатів досліджень і чесності інтелектуальної взаємодії. Повага реалізується через визнання авторства, дотримання етичних норм цитування та відкритість до академічного діалогу. Відповідальність, своєю чергою, виявляється у свідомому ставленні до власної наукової та освітньої діяльності [1, с. 97].

Базовою цінністю університетської традиції є істина. У концепції ідеї університету, сформульованій Вільгельмом фон Гумбольдтом, пріоритет надається єдності навчання й наукового дослідження, свободі пізнання та автономії університету як простору пошуку істини. Академічна доброчесність постає необхідною умовою збереження університету як інтелектуального осередку, у якому істина не підмінюється утилітарними інтересами чи формальними показниками ефективності. Доброчесність є складником не лише професійної, а й громадянської ідентичності, оскільки формує здатність діяти відповідально в ширшому соціальному контексті та сприяє становленню особистості, здатної до етичного вибору й суспільної участі. Академічна культура, заснована на цінностях, транлює моделі поведінки, що виходять за межі університетського простору та впливають на якість суспільного життя загалом.

Формування культури академічної доброчесності неможливе без системної філософської рефлексії в освітньому процесі. Філософські дисципліни виконують світоглядну та методологічну функцію, сприяючи розвитку критичного мислення, здатності до аргументованого аналізу й саморефлексії. Саме критичне мислення є запобіжником формального засвоєння знань і підґрунтям для відповідального ставлення до інтелектуальної праці. Осмислення академічної свободи в межах філософії освіти передбачає її розгляд у нерозривному зв'язку з відповідальністю. Свобода дослідження та висловлювання ідей не може бути абсолютною без етичного самоконтролю та поваги до наукових стандартів. Філософія освіти забезпечує концептуальне підґрунтя для розуміння балансу між автономією суб'єкта пізнання та нормами академічної спільноти [5, с. 27].

Особлива роль у формуванні культури доброчесності належить філософу як викладачеві й науковцю. Він постає не лише транслятором теоретичних знань, а носієм і практичним втіленням етичних стандартів університетського життя. Через приклад особистої наукової чесності, відкритості до діалогу та поваги до істини філософ сприяє становленню ціннісно орієнтованої академічної спільноти. Саме така позиція дозволяє розглядати академічну доброчесність як органічний елемент освітньої культури, а не зовнішній регламент чи формальну вимогу [5, с. 27].

Результати здійсненого аналізу дозволяють зробити висновок, що академічна доброчесність постає не лише нормативною вимогою, закріпленою у внутрішніх положеннях закладів вищої освіти та законодавчих документах, а передусім світоглядною установкою, що визначає характер наукового мислення

й освітньої взаємодії. Вона є інтегративною якістю особистості, яка поєднує етичну свідомість, ціннісні орієнтації та професійну відповідальність. Осмислення академічної доброчесності в етичному й аксіологічному вимірах дозволяє розглядати її як основу університетської культури, що забезпечує довіру, збереження інтелектуальної автономії та орієнтацію на істину як фундаментальну цінність освіти. Формування культури доброчесності потребує системної інтеграції філософської рефлексії в освітній процес, розвитку критичного мислення, усвідомлення взаємозв'язку свободи й відповідальності. Лише за умови внутрішнього прийняття принципів чесності та поваги до істини академічна доброчесність стає не формальною вимогою, а стійкою моральною позицією суб'єкта наукової та освітньої діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бойченко М. І. Інституційні засади академічної доброчесності: філософська та правова концептуалізація. *Філософія освіти*. 2019. №1. С. 97-114. DOI: <https://doi.org/10.31874/2309-1606-2019-24-1-97-114>.
2. Кравчук Л. В., Кульчицький В. Й., Кадобний Т. Б., Вихованець Д. В. Філософсько-етичні аспекти гуманології та академічної доброчесності в освітньо-науковому просторі та їх завдання. *Академічні візії*. 2025. № 46. С. 1–8. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.16905802>.
3. Листопад О. А., Мардарова І. К., Листопад Н. Л. Становлення професійної ментальності здобувачів освіти в освітньому процесі закладів вищої і фахової передвищої педагогічної освіти. *Перспективи та інновації науки (Серія «Психологія», Серія «Педагогіка», Серія «Медицина»)*. 2024. №10 (44) С. 323–335. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-10\(44\)-323-335](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-10(44)-323-335).
4. Листопад О. А., Мардарова І. К., Листопад Н. Л. Формування моральних цінностей у здобувачів освіти для профілактики академічної недоброчесності. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені О. Довженка. Педагогічні науки*. 2024. Вип. 2 (55). С. 26–38. DOI : <https://doi.org/10.31376/2410-0897-2024-2-55-26-38>.
5. Хамітов Н. В. Академічна доброчесність як виклик, вимога і воля: контексти філософської антропології, етики й філософії освіти. *Філософія освіти*. 2023. №29 (2). С. 27-47. DOI: <https://doi.org/10.31874/2309-1606-2023-29-2-2>.

ЦІННІСНИЙ ВИМІР ІСТОРИКО-ФІЛОСОФСЬКИХ ОСВІТИ І ВИХОВАННЯ В УКРАЇНІ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТ.: ФЕНОМЕН ДАРЧИХ НАПИСІВ

Вдовиченко Георгій

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

доцент кафедри української філософії та культури філософського факультету

Важливим некласичним напрямом поступу світової гуманітаристики, як-от і історії філософії, у минулому та вже в цьому століттях стала «усна історія», не в останню чергу «усна історія філософії», як неакадемічний інноваційний «підхід/джерело/жанр» [1, с. 28]. Присвячуючи аналізу її зародження в 60-х рр. ХХ ст. у філософській спільноті УРСР, а саме в «київському філософському колі» другої половини ХХ ст., та прискореному розвитку фаховою філософською спільнотою незалежної України монографію [1], автор виступу

Кубрак Олег Вікторович, старший викладач кафедри правосуддя та філософії, Сумський національний аграрний університет (м. Суми, Україна)

Кулібова Ярослава Володимирівна, аспірантка 3-го року навчання спеціальності В9 Історія та археологія Навчально-наукового інституту філології та історії, Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка (м. Глухів, Україна)

Куш Ярослав Миколайович, аспірант кафедри історії України, Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка (м. Суми, Україна)

Лебідь Андрій Євгенійович, доктор філософських наук, професор кафедри психології, політології та соціокультурних технологій, Сумський державний університет (м. Суми, Україна)

Левченко Аліна Віталіївна, магістрантка 051 групи Навчально-наукового інституту історії, права та міжнародних відносин, Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка (м. Суми, Україна)

Листопад Наталя Леонідівна, кандидат педагогічних наук, викладач дошкільних дисциплін Комунального закладу «Одеський педагогічний фаховий коледж» (м. Одеса, Україна)

Листопад Олексій Анатолійович, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної педагогіки, Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені Костянтина Ушинського» (м. Одеса, Україна)

Литвиненко Максим Миколайович, студент 24-І групи Навчально-наукового інституту філології та історії, Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка (м. Глухів, Україна)

Малюжко Богдан Олексійович, аспірант 2-го року навчання спеціальності В9 Історія та археологія Навчально-наукового інституту філології та історії, Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка (м. Глухів, Україна)

Мардарова Ірина Костянтинівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної педагогіки, Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені Костянтина Ушинського» (м. Одеса, Україна)

Мартинова Ірина Станіславівна, кандидат історичних наук, доцент, завідувач кафедри історії України, Харківський національний педагогічний університет імені Григорія Сковороди (м. Харків, Україна)

Мацука Вікторія Миколаївна, кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту та фінансів, Маріупольський державний університет (м. Київ, Україна)

Мельнишина Ангеліна Віталіївна, студентка 14-І групи Навчально-наукового інституту філології та історії, Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка (м. Глухів, Україна)

Мінченко Марина Василівна, доктор філософії, старший викладач кафедри історії, правознавства та методики навчання Навчально-наукового

Електронне наукове видання

«Глухівські історико-філософські читання»

Випуск 3

Збірник наукових праць за матеріалами
III Всеукраїнської інтернет-конференції
16 квітня 2026 року
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка